

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕОРІЇ

О. С. ТЮШКЕВИЧ, аспірант

Уманський національний університет садівництва

В статті розглядається теоретичні аспекти розвитку інноваційної теорії та її категоріального апарату. Аналізується розвиток уявлень про місце й значення інновацій в рамках поширених інноваційних теорій та підходи до визначення категорій «інновація» та «інноваційний розвиток». На основі аналізу викладені власні міркування та надано власне визначення досліджуваних термінів. Розкрито поняття інновації та інноваційного процесу, які існують в економічній літературі сьогодні, розглянуто існуючі класифікації інновацій. Сформовано власний погляд на класифікацію поняття «інновація».

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інноваційні теорії, розвиток, технологічні уклади.

Вступ. Нині термін «інновація» є досить розповсюдженим, особливого поширення він набув у виробничій сфері, хоча нею не обмежується. Світова та вітчизняна економіка формують нову парадигму розвитку, підґрунтям якої є зростаючий взаємозв'язок між соціально-економічним розвитком суспільства та нових технологій, глобальний характер створення та використання результатів наукових досліджень та розробок. Розробка та впровадження інновацій стає основним внутрішнім фактором та запорукою майбутнього зростання економіки. Як показує світовий досвід, успішне використання досягнень науково-технічного прогресу здатне суттєво вплинути на перебіг економічних процесів і значно прискорити їх.

Хоча інновації існували поряд з людиною з моменту її виникнення і є результатом її розумової та практичної діяльності, вивчати як окремий самостійний елемент економіки їх почали лише в минулому столітті, активного обговорення досягнувши в останні 40 років. Незважаючи на досить нетривале вивчення даної категорії, на даний час існує низка її визначень і вони постійно трансформуються. Пов'язано це з тим, що з одного боку, інноваційний підхід до господарювання це найбільш обговорювана економічна доктрина сьогодення для більшості країн світу, а з іншого вона – знаходиться в стадії свого формування та активного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною основою дослідження були праці вітчизняних і зарубіжних науковців у сфері інноваційної діяльності: Йохна М., Стадника В., Голікова А., Санто Б, Твісс Б, Мочерного С., Авсяннікова Н., Фатхутдінова Р, Сміта А., Рікардо Д. та ін. Про те, як і зазначалося вище, дана категорія знаходиться в постійному

розвитку, а тому потребує дослідження. Завдання, що визначають мету статті полягають в дослідженні існуючих теорій інноваційного розвитку та підходів до визначення категорії «інновація», й за результатами аналізу формування власного визначення категорії «інновація», «інноваційний процес» та «інноваційний розвиток».

Методика досліджень. В процесі написання статті використовувались загальнотеоретичні методи. При дослідженні засад формування категорії «інновація» використано системний метод. При характеристиці стадій інноваційного процесу застосовано метод аналізу. За допомогою абстрактно-логічного підходу обґрунтовано і викладено висновки та пропозиції щодо основних характеристик інновацій, та сформовано власний погляд на класифікацію інновацій

Результати дослідження. Інновації існують з моменту першого практичного кроку людини в напрямку покращення свого життя. Незважаючи на це, цілеспрямовані дослідження їх як економічного елементу розпочалися лише на початку минулого сторіччя.,але ще у працях давньогрецьких діячів – Ксенофонта («Домострой»), Платона («Політика») та Арістотеля («Нікомахова етика»), можна було зустріти перші натяки на інноваційну діяльність [1, с. 204]. Наприклад, у праці Ксенофонта викладені думки щодо поділу праці, як інноваційного способу організації виробництва: «Зрозуміло, що людині, яка займається багатьма ремеслами, неможливо виконати все однаково добре... і зрозуміло те, що той хто проводить час за виконанням обмеженої роботи, той може виконати її найкращим чином» [2, с. 8–9].

Прийнято вважати, що термін інновація походить від латинського слова «novare» і означає оновлення, зміна. Вкорінившись в англійській мові «novare» еволюціонувало в «innovation» – інновацію, префіксом «in» підкреслюючи введення в практичну діяльність новацій. Тоді як в західному світі категорія «інновація» в економічній термінології активно використовувалася з 40-х років ХХ століття, в СРСР використовувався термін «нововведение».

З трансформаційними перетвореннями 90-х років західні терміни почали широко проникати в наукову лексику постсоціалістичних країн створюючи плутанину між іноземними термінами та їх вітчизняними аналогами. Нині існує два основних погляди до співвідношення термінів «інновація» та «нововведення». Одні дослідники вважають дані терміни аналогічними за економічним змістом, інші не підтримують даних поглядів. На нашу думку, саме слово «інновація» несе в собі суть введення новизни в будь яку діяльність, тому має місце співвідношення аналогічних за змістом категорій.

Аналіз розвитку економічних поглядів та уявлень на місце нововведень в рамках інноваційних теорій дозволяє перейти до обґрунтування економічної сутності інновацій залежно від об'єкта та предмета дослідження, а саме інновацій як процесу реалізації господарської діяльності, як системи, як результату; як зміни. Розглянемо зміст поглядів науковців на сутність інновації як економічної категорії (табл. 1).

Табл. 1. Обґрунтування економічної сутності інновацій як процесу реалізації господарської діяльності, як системи, як результату, як зміни

№	Автор	Обґрунтування категорії «інновація»
Як процесу		
1	Санто Б.	Суспільний, технічний та економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів і технологій[3]
2	Твісс Б.	Діяльність, в якій винахід чи ідея набуває економічного змісту[4]
3	Мочерний С.В.	Впровадження нової техніки, технології, організації виробництва і збуту товарів тощо, що дає змогу здобувати переваги над конкурентами. Інновація підтверджується передусім патентами. [5]
Як результату		
4	Авсянніков Н.М.	Нововедення практичного або технічного освоєння новації[6]
5	«Руководство Фраскарті»	Кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, який впроваджується на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності, або новому підході до соціальних послуг[7]
6	Фатхутдінов Р.	Результат впровадження новації з метою зміни об'єкта управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту[8]
Як зміна		
7	Бажал Ю.	Трансформація технології виробництва, яка становить стрибок від старої виробничої функції до нової[9]
8	Водачек Л., Водачкова О.	Цільова зміна у функціонуванні підприємства як системи[10]
9	Мюллер Р.	Розвиток (активний чи пасивний) конкретної системи щодо зовнішнього середовища[11]
10	Яковець Ю.	Якісні зміни у виробництві, які можуть належати як до техніки та технології, так і до форм організації виробництва. [12]
Як системи		
11	Дубічинський В.В.	Комплекс заходів для впровадження в економіку нової техніки, технологій та ін. [13]
12	Князева О.М.	Сукупність суб'єктів і об'єктів, що взаємодіють в процесі створення і реалізації інноваційної продукції, яка має головну змістовну характеристику – новизну і частини – старе, сучасне і нове [14]

**Сформовано автором на основі джерел [3–14]*

В основі еволюції категорії інновацій лежить глибоке розуміння провідної ролі прогресивних змін у науково-технічному та соціально-економічному розвитку суспільства. Вивчаючи теоретичні аспекти розвитку інноваційних процесів, теорія інновацій перебуває у колі найбільш актуальних проблем економічних наукових досліджень, і є об'єктом вивчення з часів становлення класичної економічної думки. Подальший розвиток сучасної інноваційної теорії повинен здійснюватись з урахуванням всього різноманіття

підходів, методів та фундаментальних положень, які були закладені економічною теорією раніше.

Теорія інновацій як один із структурних підрозділів, складова частина загальної економічної теорії, проходить складний і тривалий шлях становлення та розвитку. Її формування розвивалось аналогічно тому, як змінювались протягом часу погляди на роль факторів виробництва, що найбільше сприяють економічному розвитку країн.

Зародження основ формування теорії інновацій прийнято відносити до початку ХХ ст. Разом з тим підґрунтя цієї теорії базується на дослідженнях, пов'язаних із науково-технічним прогресом та його впливом на розвиток суспільства, починаючи від класиків політекономії. Питанням вивчення впливу досягнень у сфері технологій та техніки на економічний розвиток приділяли увагу відомі вчені-економісти, зокрема А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Міль, К. Маркс, Е. Бем-Баверк, В. Джевонс та інші. Так А. Сміт [14] вказував на залежність збільшення кількості роботи, яку може виконати та сама кількість працівників, від збільшення вправності кожного окремого працівника; від економії часу, який витрачається на перехід від одного виду праці до іншого; та від винаходу великої кількості машин, що полегшують і скорочують працю та дають змогу одній людині виконувати роботу кількох.

Переважаюча більшість авторів [15, 17–21], зазначають, що батьком інноваційної теорії є Йозеф Алоїз Шумпетер, зсилаючись на його працю «Теорія економічного розвитку» (1912). Даний австро-американський економіст по праву вважається засновником інноватики як науки, оскільки ним вперше було введено в науковий обіг поняття «інновація» як окремого, самобутнього та важливого елемента економічної системи, здійснено їх класифікацію й окреслено вплив на виробничу діяльність підприємств.

В умовах сьогодення проблематика інновацій викликає інтерес багатьох вчених економістів. Останні в своїх працях досліджуючи дану категорію, формують власні погляди на неї. Так, в економічному енциклопедичному словнику інновацію ототожнюють з розвитком, і визначають як спрямовані та закономірні зміни матеріальних та нематеріальних об'єктів, які мають незворотній характер, внаслідок чого відбувається перехід від менш розвинених форм таких об'єктів до більш розвинених [22, с. 274].

Особливістю інноваційного розвитку є те, що своєю суттю він не може мати екстенсивний характер, він завжди є інтенсивним. Під терміном «розвиток» відносно інновацій ми розуміємо процес зростання економіки на основі якісних змін всередині неї, які можливі в результаті введення в практику нових знань.

На основі опрацьованих джерел та власних міркувань нами була здійснена систематизація найбільш вагомих праць вчених у розвиток інноваційної теорії (табл. 2).

Отже, інноваційний процес можна визначити як сукупність науково-технічних, технологічних та організаційних змін, що відбуваються в процесі реалізації нововведень.

Табл. 2. Інноваційні теорії та їх представники

Дослідник	Роки життя	Країна	Праця	Рік видання
Адам Сміт	1723–1790	Англія	«Дослідження про природу й причини багатства народів»	1776
Жан Кондорсе	1743–1794	Франція	«Ескіз історичної картини прогресу людського розуму»	1795
Давид Рікардо	1772–1823	Англія	«Початок політичної економії і оподаткування»	1817
Карл Маркс	1818–1883	Німеччина	«Капітал»	1867, 1885, 1895
Теорія циклів («довгих хвиль»)				
Михайло Туган-Барановський	1865–1919	Україна	«Промислові кризи у сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя»	1894
Микола Кондратьєв	1892–1938	Росія	«Великі цикли кон'юктури»	1926 (1928 видано)
Крістофер Фрімен	1921–2010	Англія	«Економічна теорія промислових інновацій»	1974
Класична теорія інновацій				
Вернер Зомбарт	1863–1941	Німеччина	«Капіталістичний підприємець»	1909
Йозеф Шумпетер	1883–1950	Австрія, США	«Теорія економічного розвитку» Цикли бізнесу»	1912 1939
Неокласична теорія інновацій				
Еверет Мітчел Роджерс	1931–2004	США	«Дифузія інновацій»	1962
Герхард Менш	1937–2016	Німеччина	«Технологічний пат: інновації долають депресію»	1975
Продовження таблиці 2				
Брайан Чарльз Твісс	1926–1975	США	«Управління науково-технічними нововведеннями»	1974
Едвін Менсфілд	1930–1997	США	«Індустріальні дослідження та технологічні інновації» «Дослідження та інновації в сучасній корпорації» «Інновації, технологія і економіка»	1968 1971 1995
Саймон (Семен) Кузнець	1901–1985	США	«Вікові рухи у виробництві та цінах» Нобелівська лекція – «Сучасний економічний ріст: результати та роздуми»	1930 1971
Соціально-психологічна теорія інновацій				
Едвард Денісон	1915–1992	США	«Аналіз економічного зростання США з 1929 по 1969» «Аналіз сповільненого економічного зростання США в 70-і рр.»	1974 1979
Крістофер Фрімен	1921–2010	США	«Економічна теорія промислових інновацій»	1974
Теорія конкурентних переваг				
Майкл Портер	1947	США	Конкурентна перевага: Як досягти високого результату і забезпечити його стійкість	1985

*Сформовано автором на основі джерел [5, 7–13, 15, 17–23]

Він поділяється на окремі частини і матеріалізується у вигляді функціональних організаційних одиниць, відокремлених в результаті розподілу праці. При цьому елементи інноваційного процесу постійно знаходяться в тісному взаємозв'язку, безперервно здійснюється обмін інформацією (передача технологій) та її обробка.

Інноваційний процес включає в себе наступні фази: (рис. 1):

- фаза “наука” передбачає розробку теоретичного підходу до вирішення проблеми;
- фаза “дослідження” – прикладне теоретичне дослідження; експериментальне впровадження і перевірку; створення експериментальної моделі;
- фаза “розробка” – визначення технічних характеристик виробу (взірця) та його проектування; конструкційне та технологічне забезпечення виробу; виготовлення, випробування і доведення виробу; перевірка у виробництві;
- фаза “виробництво” – підготовка виробництва (конструювання, технологія, матеріально-технічне забезпечення, створення допоміжних матеріалів, спеціальних інструментів і устаткування); запуск виробництва; управління освоєним виробництвом; поставка продукції, її монтаж і введення в експлуатацію у споживача;
- фаза “споживання” – надання послуг і забезпечення безаварійної та економічної роботи; ліквідацію виробництва, що застаріло, і створення замість нього нового.

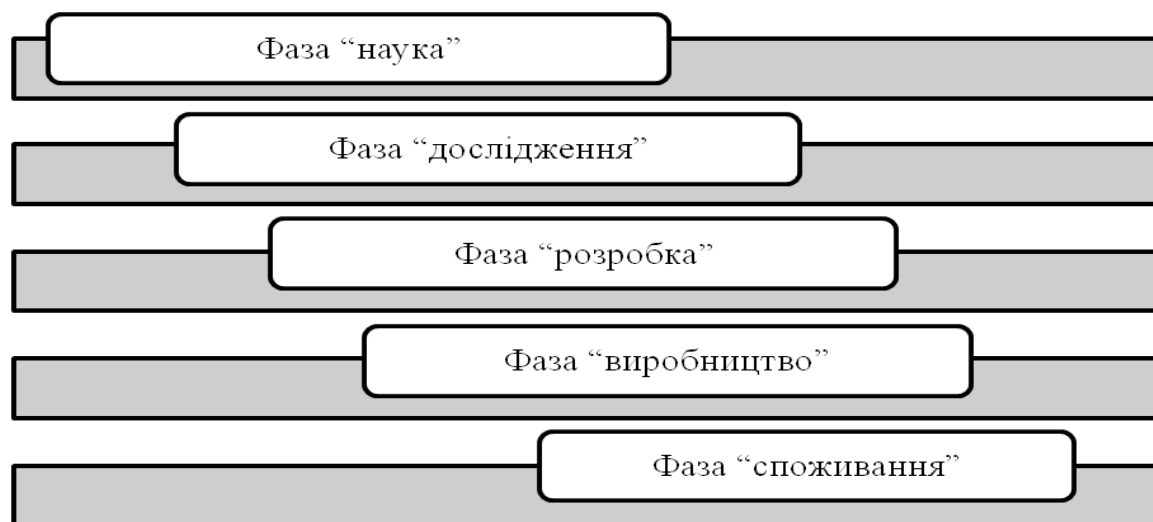

Рис. 1. Фази інноваційного процесу

**Сформовано автором на основі джерел [2, 6, 12, 21]*

Інноваційний процес містить всі вказані вище фази тільки у випадку великих якісних інноваційних змін. Крім того, умови, за яких протікає інноваційний процес, впливають на значення тієї чи іншої фази і можуть привести до звуження чи розширення деяких з них.

В умовах сьогодення, коли існує тенденція до скорочення життєвих циклів товарів, керівники інноваційних підприємств намагаються скоротити інноваційний процес до відносно коротких термінів, в результаті чого постійно ведеться пошук шляхів скорочення кожної фази, а також такого організаційного забезпечення всього процесу виробництва на підприємстві, яке дало б можливість максимально перекрити окремі його фази в часі. Важливим етапом аналізу інновацій є їх класифікація відповідно до низки основних ознак. При цьому кожна класифікація може відрізнитись від іншої залежно від критеріїв, за якими вона проводиться.

В практиці розвинутих країн часто використовується проста, на погляд автора, класифікація інновацій залежно від того, що вони змінюють на підприємстві [1]:

- інновації продукції;
- інновації процесів (технологічних);
- інновації робочої сили (людського фактора);
- інновації управлінської діяльності.

За класифікацією Мединського В. Г. та Ільдеменова С. В. нововведення поділяють за такими ознаками (рис. 2):

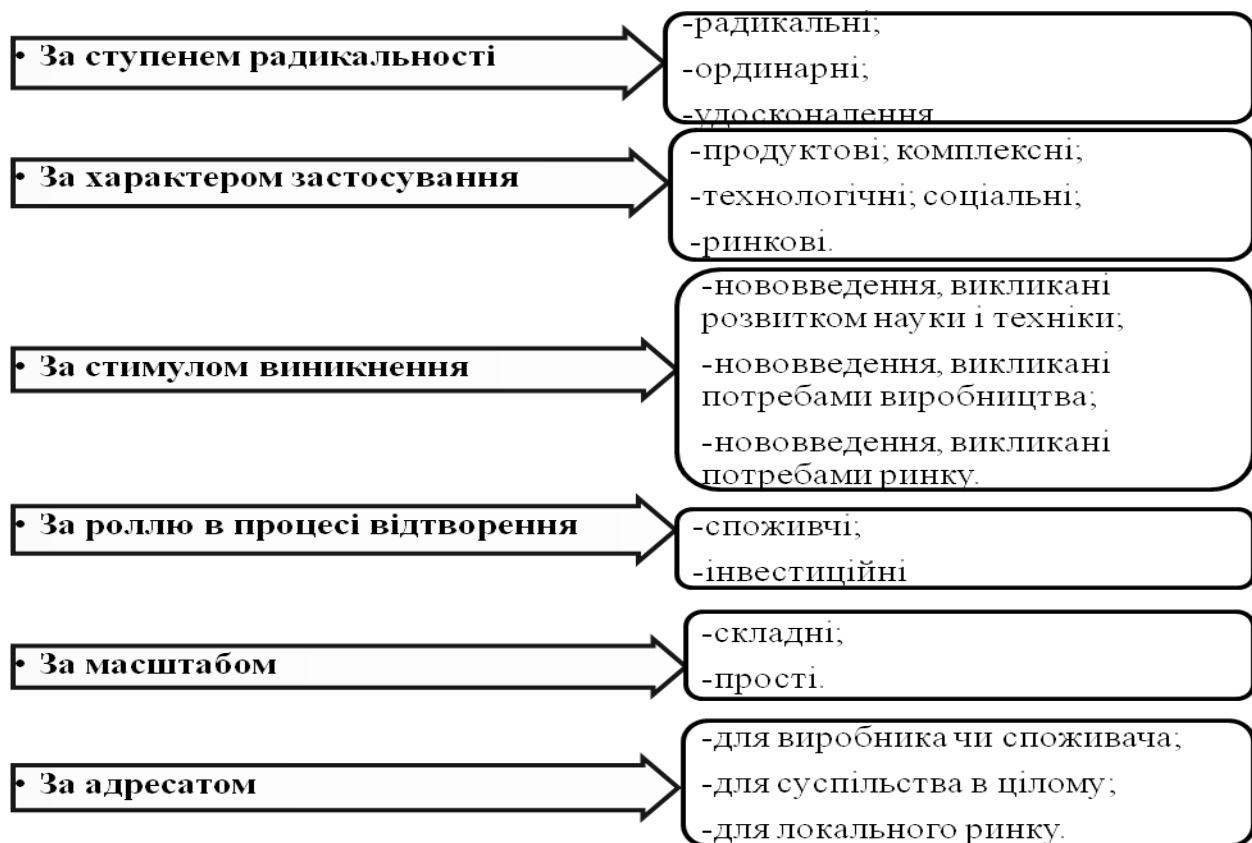

Рис. 2. Поділ інновацій за ознаками (за класифікацією Мединського В. Г. та Ільдеменова С. В.)

**Сформовано автором на основі джерел [4, 23]*

– за ступенем радикальності (новизни, інноваційного потенціалу, оригінальності технічного рішення тощо): радикальні (піонерні, базові, наукові

тощо); ординарні (винаходи, нові технічні рішення); удосконалення (модернізація);

– за характером застосування: продуктові (орієнтовані на виробництво та використання нових продуктів); технологічні (націлені на створення і застосування нової технології); соціальні (орієнтовані на побудову і функціонування нових структур); комплексні (означають єдність декількох видів змін); ринкові (дають змогу реалізувати потребу в продуктах, послугах на нових ринках);

– за стимулом виникнення (джерелом): нововведення, викликані розвитком науки і техніки; нововведення, викликані потребами виробництва; нововведення, викликані потребами ринку.

– за роллю в процесі відтворення: споживчі, інвестиційні;

– за масштабом (комплексністю): складні (синтетичні), прості;

– за адресатом: для виробника чи споживача; для суспільства в цілому, для локального ринку [22].

Лапко О. пропонує класифікувати інновацій за [23.]:

– типом – продуктові, технологічні, організаційно-управлінські та інфраструктурні;

– інноваційною функцією та ступенем новизни ;

– значенням наслідків та охопленням частки ринку – локальні, регіональні (галузеві), державного значення, міжнародного значення.

При класифікації інновацій необхідно дотримуватись певних принципів [2]: а) принципу комплексності набору класифікаційних ознак, що враховуються (для аналізу і кодування);

б) принципу можливості кількісного (якісного) визначення ознаки;

в) принципу наукової новизни і практичної цінності ознаки класифікації, що пропонується.

Нами удосконалено погляди і думки науковців та сформовано власний погляд на класифікацію інновацій, а саме пропонуємо виділити такі з них (рис. 3).

Рис. 3. Класифікаційні ознаки інновацій

Висновки. Отже, оскільки, інноваційна теорія та даному етапі перебуває у стані формування, це стає причиною виникнення низки напрямів дослідження інновацій.

Нами було наголошено, що інноваційний розвиток не може бути екстенсивним, так як «інновація» за своєю економічною суттю є результатом втілення нових знань. Погоджуємося, що інноваційна діяльність це сукупність інноваційних процесів, які в свою чергу представляють собою якісну зміну (модернізацію) існуючих або створення якісно нових продуктів, методів, підходів, принципів, що базується на використанні нових знань.

Світовий досвід доводить, що спрямованість на інноваційний розвиток сприяє успішному функціонуванню економіки країни, і є підґрунтям майбутнього ефективного соціально-економічного життя суспільства. Тому, проведене дослідження засад розвитку інноваційної теорії є актуальним та розкриває зміст, фази та принципи, яких необхідно дотримуватись.

Література

1. Федотов А. А. Основні концепції інноваційного розвитку: історичний аналіз. *Вісник Донецького національного університету. Економіка і право.* 2008. Вип. 2. С. 203–208
2. Череп А. В. Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств лікєро-горілочаної промисловості : монографія. За ред. А. В. Череп, С. В. Маркова: Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2012. 283 с.
3. Санто Б. Інновації як засіб економічного розвитку. Москва: Прогрес, 1990. 296 с.
4. Твис Б. Управління науково-технічними нововведеннями / за ред. К. Ф. Пузиня. Москва: Економіка, 1989. 271 с.
5. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник / За ред. С. В. Мочерного. Львів: Світ, 2008. 616 с.
6. Авсянніков Н. М. Інноваційний менеджмент. Москва: ИНФРА-М, 2002. 295 с.
7. Фатхутдинов Р. А. Інноваційний менеджмент: справ. пос. Санкт Петербург: Пітер, 2002. 400 с.
8. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: навч. посіб. / за ред. Бажал Ю. М. Київ: Заповіт, 1996. 238 с.
9. Водачек Л. Стратегія управління інноваціями на підприємстві / за ред. Л. Водачек, О. Водачкова; Москва: Економіка, 1989. 167 с.
10. Р. Мюллер. Управління інноваціями. Франкфурт: Frankfurt am Mein, 1973
11. Яковець Ю. В. Прискорення науково-технічного прогресу: теорія і економічний механізм. Москва: Економіка, 1988. 342 с.
12. Сучасний тлумачний словник української мови: 5000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. Харків : Школа, 2006. 832 с.
13. Князева Е. Н. Синергетичний виклик культурі / за ред. Е. Н. Князева. Москва. 261 с.

14. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатіння народів. Москва: Соцекгіз, 1962. 678 с.
15. Житнецький І. В. Економічна сутність інновацій та інноваційної діяльності в ринкових умовах господарювання. *Харч. пром-сть*. 2008. № 7. С. 117–121
16. Іжевський В. В. Економічна сутність інновації та інноваційної діяльності підприємств: *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. С.121–127
17. Ліба Н. С. Економічна сутність інновацій як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка» . Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв.* 2012. № 1.
18. Орлик О. І. Теоретичне обґрунтування інновацій та їх ролі в торгівлі . *Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал*. № 9. 2012. С. 221–224.
19. Поліщук Н. Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій. *Галицький економічний вісник*. 2009. № 1. С. 20–23.
20. Снігур Х. А. Теоретичні засади економічного змісту інновацій. *Управління розвитком*. 2011. №21. С. 129–132
21. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник. / за ред.С.В. Мочерного, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій. Львів: Світ, 2005. 616 с.
22. Медінський В. Г, Ільдеменов С. В. Рейнжирнинг інноваційного підприємства. Москва, 1999. 414 с.
23. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. Київ, 1999. 254 с.

References

1. Fedotov, A. (2008). *Basic concepts of innovative development: a historical analysis. Economics and law. Bulletin of Donetsk National University*, no. 2., pp. 203–208. (in Ukrainian).
2. Cherep, A. (2012). Estimation of efficiency of innovation and investment activity of enterprises of alcoholic beverage industry: *monograph* / ed. Cherep A., Markova S.: Zaporozhye: Zaporozhye. nat. University, 283 p. (in Ukrainian).
3. Santo, B. (1990). *Innovation as a means of economic development*. Moscow: Progress, 296 p. (in Russian).
4. Twis, B. (1989). *Management of scientific and technical innovations* / ed. KF Puzinya. Moscow: Economics, 1989, 271 p. (in Russian).
5. Mocherny, S., Larina, J., Ustenko, O., Yuri, S. (2008). *Economic encyclopedic dictionary* / Ed. Mochernogo S. Lviv: Svit, 616 p. (in Ukrainian).
6. Avsyannikov, N., (2002). *Innovation management*. Moscow: INFRA-M, 295 p. (in Russian).
7. Fatkhutdinov, R., (2002). *Innovation Management: Affairs*. Pos. St. Petersburg: Piter, 400 p. (in Russian).
8. Bazhal, Y., (1996). *Economic theory of technological change: textbook way*. / for ed. Bazhal Y., Kyiv: Zapovit, 238 p. (in Ukrainian).
9. Vodachek, L., (1989). *Strategy for innovation management in the enterprise* / ed. L. Vodachek, O. Vodachkova; Moscow: Economics, 167 p. (in Russian).

10. Mueller, R., (1973). *Innovation management*. Frankfurt: Frankfurt am Mein, 1973, (in German)
11. Yakovets, Y., (1988). *Acceleration of scientific and technical progress: theory and economic mechanism*. Moscow: Economics, 342 p. (in Russian).
12. Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 5000 words. (2006), For general. ed Dr. Philol., Sciences, Prof. Dubichynsky V. Kharkiv: Shkola, 2006. 832 p. (in Ukrainian).
13. Knyazeva, E. *Synergetic challenge to culture* / ed. EN Knyazev. Moscow. 261 p. (in Russian).
14. Smith, A., (1962), *Research on the nature and causes of wealth of peoples*. Moscow: Sotsekgiz, 678 p. (in Russian).
15. Zhytnetsky, I., (2008), *The economic essence of innovation and innovation in market conditions*, no. 7, pp. 117–121. (in Ukrainian).
16. Izhevsky, V., (2010). *Economic essence of innovation and innovative activity of enterprises: Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, pp.121–127 ,(in Ukrainian).
17. Liba N.,(2012), The economic essence of innovation as an object of accounting. Visn. Nat. University "Lviv. Polytechnic ". *Management. and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems*. Lviv 2012,(in Ukrainian).
18. Orlyk, O., (2012). Theoretical substantiation of innovations and their role in trade. *Innovative economy: all-Ukrainian scientific and production magazine*, no. 9, pp. 221–224. (in Ukrainian).
19. Polishchuk, N. (2009). Theoretical approaches to defining the essence of innovation. *Galician Economic Bulletin*, no. 1. pp. 20–23,(in Ukrainian).
20. Bullfinch, H., (2011). Theoretical principles of economic content of innovations. *Development management*, no. 21, pp. 129–132,(in Ukrainian).
21. Mocherny, S., (2005). Economic encyclopedic dictionary: in 2 volumes / edited by Mocherny S., Larina Ja., Ustinko O., Yuriy S., Lviv: Svit, 2005. 616 p. (in Ukrainian).
22. Medinsky, V., Ildemenov, S., (1999). *Reengineering of an innovative enterprise*. Moscow, 1999. 414 p. (in Russian)
23. Lapko, O. (1999). *Innovative activity in the system of state regulation*. Kyiv, 254 p. (in Ukrainian).

Аннотация

Тюшкевич О. С.

Теоретические основы развития инновационной теории

В статье рассматриваются теоретические аспекты теории инноваций и ее категориального аппарата. Анализируется развитие представлений о месте и значении инноваций в распространении инновационных теорий и подходов к категориям «инновация» и «инновационное развитие». Представлено собственное рассуждение и дано собственное определение исследуемых терминов, основанное на анализе.

Знание теоретических основ инноваций позволит создать эффективная система управления инновационными процессами на предприятии. С этой точки зрения целесообразно рассмотреть определения инноваций и их классификацию.

В данной статье мы раскрываем понятия инновации и новации. Процесс, существующий в экономической литературе к настоящему времени, учитывает существующие классификации инноваций. Также мы даем собственную классификацию инноваций, раскрываем свое понимание понятия инновация. В настоящее время термин «инновация» встречается повсеместно. Особенно широкое распространение он получил в сфере производства, хотя этим не ограничивается и касается практически всех сфер человеческой деятельности.

Мировая и отечественная экономика формируют новую парадигму развития, которая основана на растущей взаимосвязи социально-экономического развития общества и новых технологий, глобальном характере создания и использования исследований и разработок. Создание и внедрение инноваций становится главным внутренним фактором и залогом экономического роста.

Как показывает мировой опыт, успешное использование научно-технического прогресса может существенно повлиять на ход экономических процессов и значительно их ускорить. Термин «инновационное развитие» состоит из двух категорий: «Инновация» и «развитие». Поскольку они широко используются практически во всех областях знаний и сферах деятельности, они не имеют однозначного определения и являются предметом исследований отечественных и зарубежных ученых различного профиля.

Ключевые слова: *инновации, инновационное развитие, теория инноваций, разработка, технологические режимы.*

Annotation

Tushkevych O. S.

Theoretical fundamentals of development of the innovation theory

Theoretical aspects of innovation theory and its categorical apparatus are considered in the article. Development of ideas about the place and importance of innovation in the spread of innovative theories and approaches to the categories of "innovation" and "innovative development" are analyzed. Own reasoning is presented and own definition of investigated terms that based on the analysis is given.

Knowing of theoretical essentials of innovations will enable to create an effective system of management of innovation processes at the enterprise. From this point of view it is expedient to consider the definitions of innovations and their classification.

In given article, an author reveals the notions of innovation and innovation process that exist in economic literature by now, considers existing classifications of innovations. An author also gives his own classification of innovations, reveals his

understanding of notion of innovation. Currently, the term "innovation" is found everywhere. It has become especially widespread in the sphere of production, although it is not limited to it and applies to almost all areas of human activity.

The world and domestic economy form a new paradigm of development, which is based on the growing relationship between socio-economic development of society and new technologies, the global nature of the creation and use of research and development. The creation and implementation of innovations becomes the main internal factor and the key to future economic growth. As world experience shows, the successful use of scientific and technological progress can significantly affect the course of economic processes and significantly accelerate them.

The term "innovative development" consists of two categories – "innovation" and "development". As they are widely used in almost all fields of knowledge and areas of activity, they do not have an unambiguous definition and are the subject of research by domestic and foreign scientists of various profiles.

Key words: *innovation, innovation development, innovation theory, development, technological modes.*

УДК 339.544

DOI 10.31395/2415-8240-2020-97-2-244-253

СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МИТНІЙ СПРАВІ

С. Ю. СОКОЛЮК, доктор економічних наук

О. С. ТУПЧІЙ, кандидат економічних наук

О. В. ЖАРУН, кандидат економічних наук

М. А. КОРОТЄЄВ, кандидат економічних наук

У статті розглянуто сутність та теоретичні засади управління ризиками в митній справі. Досліджено, що в науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування понять «митний ризик», «управління митними ризиками», що пояснюється багатоаспектністю поняття «ризик». Систематизовано цілі, завдання, принципи, елементи митного ризику, що дало змогу сформулювати дієву систему управління митними ризиками.

Ключові слова: *ризик, загроза, митний ризик, різновиди митних ризиків, управління митними ризиками.*

Постановка проблеми. У митній справі ризикових ситуацій уникнути неможливо, тому визначення ризиків та управління ними є обов'язковою і важливою частиною роботи співробітників митних органів, які забезпечують успішне функціонування митної системи у цілому. Під управлінням ми розуміємо діяльність, спрямовану на зниження або повне уникнення впливу несприятливих наслідків ризиків на результати митних операцій. На практиці це передбачає пошук компромісу між вигодами від зменшення ризику і